

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS
INGLIZ TILIDAGI SIYOSIY NUTQLARNING LINGVISTIK
TAHLILI

Exsonova Shoxruzabonu

Alfaraganus universiteti 4 kurs talabasi

Tel: 91 738 17 61

E-mail: exsonova@internet.ru

Annotatsiya. Biz ushbu tezisdagi ingliz tilidagi siyosiy nutqlarning lingvistik xususiyatlarini tahlil qilamiz. Bu tahlil Critical Discourse Analysis (CDA), korpus lingvistikasi va retorika nazariyalari asosida amalga oshirilgan. Tadqiqotda Barack Obama va Donald Trump kabi yetakchi siyosatchilarning nutqlari misolida leksik-semantik, sintaktik, stilistik va pragmatik vositalar (takror, metafora, shaxsiy olmoshlar, emotsional leksika, evfemizmlar, modallik va framing) ko'rib chiqamiz. Xalqaro tadqiqotlar) va O'zbekiston olimlarining ishlari asosida ingliz siyosiy diskursining individual uslublari, manipulyativ strategiyalari va madaniy-madaniy farqlari ochib beriladi. Raqamli davrda (2024–2025 yillardagi debatlar va nutqlar) tilning polarizatsiya va emotsional ta'sir mexanizmlari alohida e'tibor markazida. Natijalar siyosiy nutqning hokimiyatni saqlash, auditoriyani birlashtirish va ideologik framing vositasi sifatidagi rolini tasdiqlaydi hamda o'zbek siyosiy diskursiga ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: siyosiy diskurs, lingvistik tahlil, Critical Discourse Analysis, metafora, takror, framing, modallik, evfemizmlar, pragmatika, korpus lingvistikasi, qiyosiy tilshunoslik

Kirish. Siyosiy nutq zamonaviy jamiyatda tilning eng kuchli qurollaridan biri bo'lib, u nafaqat ma'lumot almashish, balki hokimiyatni o'rnatish, saqlash va ideologiyani targ'ib qilish vositasi sifatida xizmat qiladi. Ingliz tilidagi siyosiy nutqlar, ayniqsa AQSh prezidentlari nutqlarida, global miqyosda ta'sirchanlikning namunasi hisoblanadi. Lingvistik tahlil orqali nutqning leksik, sintaktik, stilistik va pragmatik darajadagi mexanizmlari ochiladi, bu esa tilning psixologik, emotsional va manipulyativ ta'sirini tushunishga yordam beradi.

Xalqaro adabiyotda siyosiy diskurs tahlili CDA (Fairclough, van Dijk), Systemic Functional Linguistics (Halliday) va korpus usullari (WordSmith Tools) asosida rivojlangan. Obama nutqlarida ob'ektivlik, umid va birlashuv, Trump nutqlarida esa emotsional sub'ektivlik, qutblanish va oddiylik ustunlik qilishi ta'kidlanadi. O'zbekiston tilshunosligida esa ingliz va o'zbek siyosiy diskurslarining qiyosiy tahlili (evfemizmlar, sinxron tarjima muammolari, nutqiy hushyorlik) dolzarb yo'nalish bo'lib qolmoqda.

Tadqiqot dolzarbligi globalashuv, raqamli kommunikatsiya va 2024–2025 yillardagi siyosiy voqealar bilan bog'liq. Maqsad — ingliz tilidagi siyosiy nutqlarning asosiy

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

lingvistik strategiyalarini tizimli tahlil qilish, ularning samaradorligini baholash va o'zbek siyosiy diskursi bilan qiyosiy jihatlarni aniqlash.

Asosiy qism. Ingliz tilidagi siyosiy nutqlarning lingvistik tahlili ko'pincha metafora, evfemizm, takrorlash (anaphora), va shaxsiy olmoshlardan ("biz", "siz") samarali foydalanishga qaratilgan. Bu nutqlar auditoriyani ishontirish, kayfiyatni boshqarish va siyosiy g'oyalarni yetkazish uchun o'tkir semantik ma'no va konnotativ birliklarni o'z ichiga oladi. Asosiy lingvistik xususiyatlar quyidagilardan iborat:

II. Semantik tahlil: O'tkir, hissiy ta'sir ko'rsatuvchi so'zlar va metaforalardan foydalanish.

III. Stilistik vositalar: Anaphora (gap boshi takrori), parallelizm va metaforalar orqali nutqni ta'sirchan qilish.

IV. Pragmatik xususiyatlar: Auditoriyaga to'g'ridan-to'g'ri murojaat qilish ("you"), birlikni ko'rsatish ("we", "our") va siyosiy qarashlarni shakllantirish.

V. Konnotativ ma'no: So'zlarning salbiy yoki ijobiy bo'yoqdorligidan foydalanib, voqealarga nisbatan munosabatni belgilash.

Ushbu tahlillar, ayniqsa, siyosiy diskursda so'zlarning shunchaki ma'lumot emas, balki manipulyativ va persuaziv (ishontiruvchi) kuchga ega ekanligini ko'rsatadi.

Siyosiy diskurs — bu hokimiyat va jamiyat o'rtasidagi til orqali amalga oshiriladigan ijtimoiy amaliyotdir. CDA bo'yicha til ideologiya va kuch munosabatlarini aks ettiradi va shakllantiradi. Korpus lingvistikasi (wordlists, keywords, clusters) orqali nutqlarning leksik naqshlari aniqlanadi.

Ingliz siyosiy nutqlarida quyidagi xususiyatlar ustun:

- Intentional manipulative effect (manipulyativ ta'sir).
- Addressee-orientedness (tinglovchiga yo'naltirilganlik).
- Evaluative va emotsional leksika.

Siyosiy diskursning nazariy asoslari va metodologiyasi

Kalit so'zlar, olmoshlar va emotsional strategiyalar Obama nutqlarida "we", "our", "hope", "change", "together" kabi so'zlar kollektiv identifikatsiyani yaratadi. Trump nutqlarida "I", "tremendous", "disaster", "fake", "great" kabi sub'ektiv va polarizatsiya qiluvchi leksika ustun (Toçi & Ismeti, 2022).

2024 yilgi Trump-Harris debatida Trump singular olmoshlarni (I, me) ko'proq ishlatib, shaxsiy rahbarlik imidjini yaratgan, Harris esa "we" va "our" orqali inklyuzivlikni ta'kidlagan. Korpus tahlillari shuni ko'rsatadiki, Trump nutqlarida negativ leksika (crisis, decline) ko'proq, Harrisda esa recovery va empowerment metaforalari ustun (PLOS One, 2025).

O'zbek siyosiy diskursida esa kollektiv qadriyatlar ("bizning yurt", "milliy birlik") va rasmiy leksika ko'proq qo'llaniladi.

Stilistik vositalar: Takror, metafora va ritorik strategiyalar

Takror (repetition, anaphora, parallelism) eng samarali vosita hisoblanadi. Obama nutqlarida "Yes, we can" yoki "We will..." parallelizmlari motivatsiya beradi. Trump

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

nutqlarida esa “Make America Great Again” shiori va leksik takrorlar (tremendous success) dinamizm yaratadi.

Metafora siyosiy nutqning markaziy elementi: Obama “change”ni “yo‘l” yoki “binolar” sifatida, Trump “wall” (devor) va “flood” (to‘lqin) metaforalarini immigratsiya uchun ishlatadi. Framing nazariyasi bo‘yicha metaforalar muammoni ta’riflash va yechim taklif qilishda ishlatiladi (Charteris-Black, 2005; Zeb et al., 2025).

Pragmatik va manipulyativ mexanizmlar

Nutqlarda vagueness (noaniqlik), euphemisms (yumshatuvchi iboralar), presupposition va modality (must, will, can) qo‘llaniladi. Trump nutqlarida “America First” slogani va “they” (boshqalar) orqali “biz”/“ular” qutblanishi yaratiladi.

O‘zbekiston tadqiqotlarida siyosiy evfemizmlar (masalan, “operatsiya” o‘rniga “maxsus harbiy operatsiya”) pragmatik xususiyatlari tahlil qilingan bo‘lib, ingliz tilidagi ochiqroq uslub bilan qiyoslanadi. Sinxron tarjima muammolari (lingvistik va madaniy farqlar) ham ko‘rib chiqilgan.

Ingliz va o‘zbek siyosiy diskursining qiyosiy tahlili

Ingliz nutqlarida individualizm, emotsional ochiqlik va innovatsion metaforalar ustun bo‘lsa, o‘zbek nutqlarida kollektivizm, rasmiy uslub va madaniy ramzlar ko‘proq. Evfemizmlar inglizda siyosiy yumshatish uchun, o‘zbekda nutqiy hushyorlik va hurmat bildirish uchun ishlatiladi.

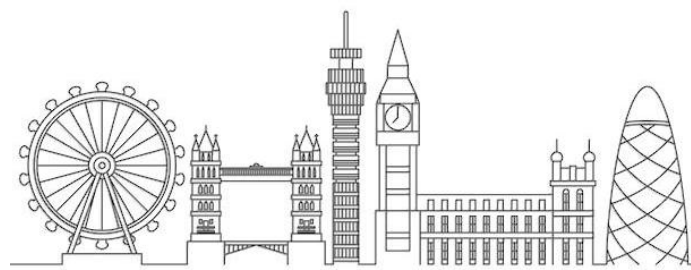
Ingliz tilining global ta’siri o‘zbek siyosiy diskursiga ingliz o‘zlashmalari (lobby, briefing) orqali kirib kelmoqda, ammo milliy xususiyatlar saqlanib qolmoqda.

Xulosa. Ingliz tilidagi siyosiy nutqlar lingvistik jihatdan boy va samarali: takror, metafora, olmoshlar, framing va emotsional leksika orqali auditoriyani ishontirish, birlashtirish va qutblantirishga erishiladi. Obama uslubi ob’ektiv va inklyuziv, Trump uslubi esa sub’ektiv, dinamik va manipulyativdir. Raqamli davrda bu strategiyalar yanada kuchayib bormoqda.

O‘zbekiston tadqiqotlari shuni ko‘rsatadiki, ingliz diskursining ochiqligi va innovatsiyasi o‘zbek siyosiy tiliga ta’sir etmoqda, lekin madaniy va pragmatik farqlar saqlanib qolmoqda. Kelgusida qiyosiy korpus tahlillari va AI yordamida nutq monitoringi siyosiy kommunikatsiyani yanada samarali qilishga xizmat qiladi. Siyosiy nutqning lingvistik tahlili tilshunoslik, siyosatshunoslik va ommaviy kommunikatsiya uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Szczygłowska, T. (2022). Exploring Obama’s and Trump’s Political Discourse through the Lens of Wordlists, Keywords and Clusters. *Brno Studies in English*, 48(1).
2. Toçi, A. & Ismeti, E. (2022). A Comparative Corpus-Based Study on the Political Discourse of the U.S. Presidents: Obama and Trump. *SEEU Review*, 17(2).

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

3. Zeb, S. et al. (2025). Political Discourse Analysis of Donald Trump's Rhetoric: A Linguistic Study of Cognition and Discursivity. *World Journal of English Language*.
4. PLOS One (2025). Red and blue language: Word choices in the Trump and Harris 2024 presidential debate.
5. Charteris-Black, J. (2005). *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*. Palgrave Macmillan.
6. O'zbekiston manbalari: Ingliz-o'zbek tillari sinxron tarjimasini siyosiy-diplomatik nutqning qiyosiy tahlili (CyberLeninka).
7. O'zbek va ingliz tillarida siyosiy evfemizmlarning qiyosiy tahlili (turli maqolalar, 2024–2025).
8. Siyosiy diskursda lingvistik shaxs va emotsional-kommunikativ strategiyalar (ResearchGate, 2025).
9. Orwell, G. (1946). *Politics and the English Language* (klassik manba sifatida).
10. Boshqa: Semantic Scholar, ResearchGate va O'zbekiston universitetlari dissertatsiya va maqolalari (2020–2025).

